

מבחן מסכם בלשון – כיתה ה' • רמה גבוהה

משך המבחן: 90 דקות • סך הבול 100 נקודות • קראו את הטקסט פעמיים לפני שתענו.

טבלת ניקוד		
חלק	ניקוד מרבי	ניקוד שהתקבל
חלק א: הבנת הנקרא	40	
חלק ב: ידע לשוני	35	
חלק ג: אוצר מילים והבעה בכתב	25	
סה"כ	100	

חלק א: הבנת הנקרא (40 נק')

גינה על כל גג?*

- 1 | בעיר שלנו יש מאות בניינים, ועל רובם משתרע גג אפור וריק שאיש אינו עולה אליו. בחודש שעבר הציעה מועצת העיר רעיון שעורר ויכוח סוער: לחייב כל בניין חדש לשתול גינה על הגג. בעיתון המקומי התפרסמו מאז מכתבים רבים בעד ונגד. האם זהו רעיון נבון או בזבוז של כסף?
- 5 | התומכים בהצעה מזכירים קודם כול את החום. גג אפור סופג את קרני השמש ומתחמם מאוד, וכך גם הדירות שמתחתיו. שכבת אדמה וצמחים משמשת כמעין שמירה: היא מצננת את הבניין בקיץ ושומרת על החום בחורף. כתוצאה מכך התושבים משתמשים פחות במזגן, וחשבון החשמל קטן.
- 9 | זאת ועוד, גינה על הגג קולטת חלק ממי הגשמים. בחורף, כשיורד גשם כבד, הרחובות בעיר מוצפים לעיתים קרובות, כי המים זורמים מהגגות ישר אל הכביש. גג ירוק מעכב את המים, ובכך מקטין את הסכנה להצפות.
- 12 | יתרון נוסף נוגע לטבע בעיר. בגגות ירוקים מוצאים מחסה ציפורים, פרפרים ודבורים, שהולכים ונעלמים מן הערים. יש בניינים שבהם התושבים אף מגדלים על הגג ירקות ותבלינים ונפגשים שם עם השכנים, וכך הגג האפור הופך למקום של קהילה.
- 15 | המתנגדים אינם מזלזלים ביתרונות האלה, אך הם מזכירים את המחיר. גינה כזו כבדה מאוד, ולכן צריך לבנות גג חזק במיוחד. בנוסף, יש לדאוג להשקיה, לגיזום ולתיקון נזילות. יתר על כן, לא כל גג מתאים: בבניינים גבוהים הרוח חזקה, וצמחים רבים מתקשים לשרוד שם. לטענת המתנגדים, החיוב ייקר את הדירות, ומשפחות צעירות יתקשו לקנות בית. «עדיף להשקיע בפארקים ציבוריים שכל תושב יכול ליהנות מהם», הם אומרים.

- 20 | נראה ששני הצדדים צודקים בחלק מטענותיהם. ייתכן שהפתרון אינו חיוב גורף אלא עידוד: העירייה תוכל להעניק הנחה בארנונה לבניינים שיקימו גינה על הגג, ולתת לתושבים לבחור בעצמם. כך יתברר עם הזמן אם הגגות הירוקים משתלמים באמת.
- 23 | דבר אחד ברור: הגגות שלנו הם שטח עצום שכמעט אינו מנוצל. השאלה אינה אם להשתמש בו, אלא איך לעשות זאת בתבונה.

* נכתב על ידי אורית זילברמן, 2021. מתוך: «בין השורות» – כתב עת לחינוך.

1 בחרו את התשובה הנכונה לפי הטקסט. (8 נק')

- א. לפי שורות 1–4, מה הציעה מועצת העיר?
- להרוס גגות ישנים
 - לחייב כל בניין חדש לשתול גינה על הגג
 - לבנות פארקים במקום בניינים
 - לצבוע את הגגות בלבן
- ב. לפי שורות 5–8, מדוע חשבון החשמל קטן בבניין עם גג ירוק?
- כי הצמחים מייצרים חשמל
 - כי התושבים משתמשים פחות במזגן
 - כי העירייה משלמת את החשבון
 - כי בגג יש פחות נורות
- ג. לפי שורות 15–19, איזו טענה מופיעה אצל המתנגדים?
- גגות ירוקים מגדילים את ההצפות
 - החיוב ייקר את הדירות
 - ציפורים מזיקות לבניין
 - גינה על הגג משעממת
- ד. מה מציע הכותב, לפי שורות 20–22?
- לבטל את הרעיון
 - לחייב רק בניינים גבוהים
 - לעודד גגות ירוקים בהנחה בארנונה ולתת לתושבים לבחור
 - להשקיע רק בפארקים

2 הכותב משווה, בשורות 5–8, את שכבת האדמה והצמחים ל«שמיכה». הסבירו את ההשוואה: במה גינה על הגג דומה לשמיכה, ובמה היא שונה ממנה? (6 נק')

3 השוו בין הפתרון שמציעים המתנגדים, בשורות 15–19, לבין הפתרון שמציע הכותב, בשורות 20–22. במה הם שונים? (6 נק')

4 אוצר מילים בהקשר. (4 נק')

- א. «ייתכן שהפתרון אינו חיוב גורף» – «גורף» פירושו:
○ חל על כולם בלי יוצא מן הכלל ○ חלקי ○ זמני ○ זול
- ב. «איך לעשות זאת בתבונה» – «בתבונה» פירושו:
○ במהירות ○ בחוכמה ובשיקול דעת ○ בכוח ○ בסוד

5 מבנה הטקסט. (6 נק')

- א. מה תפקידו של הקטע בשורות 15–19?
○ להוסיף יתרון של הגנות ○ להציג את טענות הצד השני ○ לסכם את הטקסט
○ לתאר את העיר
- ב. באיזה מקום בטקסט הכותב מציג לראשונה את דעתו שלו?
○ בשורות 1–4 ○ בשורות 9–11 ○ בשורות 20–22 ○ בשורות 23–24
- ג. איזה תיאור מתאים לטקסט כולו?
○ סיפור על משפחה שבנתה גינה ○ טקסט טיעוני שמציג שתי עמדות ומציע פתרון
○ הוראות לבניית גינה ○ ידיעה חדשותית קצרה

6 נכון או לא נכון לפי הטקסט? תקנו את המשפטים הלא נכונים. (4 נק')

- נכון / לא נכון
- נכון / לא נכון
- נכון / לא נכון
- נכון / לא נכון

- א. המתנגדים טוענים שלגנות ירוקים אין שום יתרון.
- ב. גג ירוק יכול לעזור גם לבעלי חיים בעיר.
- ג. לדעת הכותב, השאלה היא אם להשתמש בגנות.
- ד. לפי הטקסט, לא כל גג מתאים לגינה.

7 הערכה: האם לדעתכם הפתרון שהכותב מציע, בשורות 20–22, הוגן כלפי שני הצדדים? נמקו בעזרת הטקסט, וציינו חיסרון אפשרי אחד של הפתרון. (6 נק')

חלק ב: ידע לשוני (35 נק')

1 הפעלים לקוחים מן הטקסט. השלימו את הטבלה. (8 נק')

פועל	עבר, «הוא»	שורש	בניין
משתרע			
מצננת			
נפגשים			
להעניק			

2 צרו צירופי סמיכות לפי ההוראה. (6 נק')

- א. גינה + גג, ברבים ← _____
- ב. חשבון + חשמל, מידע, עם שם התואר «גבוה» ← _____
- ג. מים + גשמים, מידע ← _____

3 החליפו את המילים שבסוגריים במילת יחס נוטה. (6 נק')

- א. המתנגדים אינם מזלזלים _____ (ב + הם) – ביתרונות.
- ב. השכנות מגדלות ירקות, ואנחנו קונים _____ (מן + הן) עגבניות.
- ג. אחי, הבטחתי _____ (ל + אתה) שנעלה יחד לגג.

4 מצאו את הנושא ואת הנשוא. שימו לב לסדר המילים. (6 נק')

משפט	נושא	נשוא
על רוב הגגות משתרע שטח ריק.		
בעיתון התפרסמו מכתבים רבים.		
שני הצדדים צודקים.		

5 החליפו את מילת הקישור במילה אחרת שמבטאת אותו קשר לוגי, וכתבו מהו הקשר. 9)

(נק')

משפט	מילת קישור חלופית	הקשר הלוגי
גינה כזו כבדה מאוד, ולכן צריך גג חזק.		
המתנגדים אינם מזלזלים ביתרונות, אך הם מזכירים את המחיר.		
הרחובות מוצפים, כי המים זורמים ישר לכביש.		

חלק ג: אוצר מילים והבעה בכתב (25 נק')

1 בטקסט, בשורות 1-4, כתוב «ויכוח סוער». הסבירו מה פירוש הצירוף, וכתבו משפט משלכם שבו המילה «סוער» מופיעה במשמעותה המילולית. (5 נק')

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

בהצלחה!